

Речниково и граматично значение на думата

В този урок ще научите:

- какво наричаме речниково значение на думата;
- какво е контекст на думата;
- какво е граматично значение на думата.

Важно!

Какво наричаме речниково значение на думата?

Всяка дума има речниково значение. Речниково (лексикално) значение на думата е нашето знание за нещо от действителността, което назоваваме с думата.

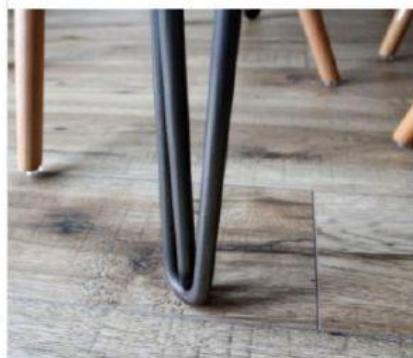
**Определете речниковото значение на думите,
които назовават изображеното на снимката.**

Запомнете!

Според броя на речниковите си значения думите се делят на еднозначни и многозначни. Повечето думи в българския език са многозначни.

**Напишете речниковите значения на думите,
с които се назовават предметите на снимките.**

Важно!

Какво е контекст на думата?

Думите, с които една дума се свързва в изречението, са нейният **КОНТЕКСТ**. Ако думата е многозначна, от контекста се разбира точно с какво значение е употребена тя.

Всяка дума има:

речниково значение

граматично значение

значението на нещо от
действителността, кое-
то думата означава

граматичните признания
(например число, род, лице,
време) на думата

училище

речниково значение

*учебно заведение,
където учат ученици*

граматично значение

*съществително име,
среден род, единствено
число, нечленувана форма*

Важно!

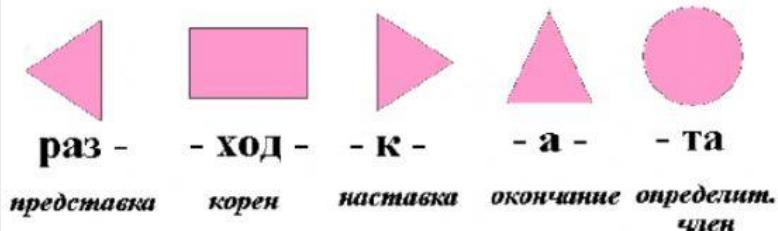
Какво е МОРФЕМА?

Частите на думата, които носят лексикалното ѝ значение и показват граматичните ѝ признания, се наричат морфеми.

Морфемен модел на думата:

ГРАФИЧНИ ЗНАЦИ ЗА ОЗНАЧАВАНЕ НА МОРФЕМИТЕ

Подредете морфемите в правилния ред, за да получите дума, която означава ходене с цел удоволствие (членувано).

Подредете морфемите в правилния ред, за да получите дума, която означава места, откъдето се излиза.

Кое е общото между двете думи: разходката и изходи?

- Имат еднакъв корен.
- Образувани са с една и съща наставка.
- Образувани са с една и съща представка.
- Имат еднакви окончания.
- И двете думи са членувани.

Напишете думите, които имат посочените речникови значения.

Метално приспособление за отключване. ...

Подземна железница в голям град. ...

Тропическа птица, която може да произнася човешки думи. ...

Насекомо, което произвежда мед. ...

**Кликнете върху съществителните имена,
които нямат форма за множествено число.**

☐ старост	☐ подарък	☐ мисъл
☐ честност	☐ човечество	

В кой ред думите имат сходно речниково значение?

☐ силен, дребен	☐ верен, правilen
☐ умен, старателен	☐ хубав, добър

Свържете думите с речниковото значение, което им съответства.

кон

чифтокопитно животно

море

човешко същество в млада възраст

дете

хищна морска риба

кокиче

голям естествен воден басейн

акула

цвете, предвестник на пролетта

Попълнете празните места така, че да се получат верни твърдения.

Съществителното име има

Прилагателното име се изменя по

Глаголът има форми за

Съществителното и прилагателното име имат

род

лице, число и време

членувани форми

постоянен род

В кой ред всички думи са съществителни имена?

търсене, търся, търсач

ходене, ход, походка

бягане, бяgam, беглец

мислене, мисъл, мисля

Кои думи са числителни бройни имена?

☐ дванайсет	☐ десети
☐ седем	☐ първи
☐ третата	☐ петнайсети

Отбележете само граматичните характеристики, които има съществителното име.

- Може да се членува.
- Изменя се по число.
- Изменя се по време.
- Изменя се по лице.
- Изменя се по род.
- Има постоянен род.

Отбележете само числителните редни.

☐ четвърти	☐ седемнайсети
☐ трийсет и едно	☐ четири
☐ петдесети	☐ двайсет и пет

Свържете всяка от думите в лявата колона с неин синоним от дясната колона.

силен

учтив

хубав

красив

весел

мрачен

тъмен

могъщ

вежлив

радостен

Свържете двойките.

глагол

разкрасявам

прилагателно име

красив

съществително име

красота

Попълнете празните места, като преместите подходящите думи.

Хаос сътворил и вечно оживотворяващия Ерос (Любов). Неговата могъща била вградена в на създаващия се . Но редом с Ерос създал и всяващия Тартар – мрачна стихия, обитаваща пълната с тъма в недрата на земята. Хаос родил още вечния Ереб (Мрак) и тъмната Нуекта (Нощ), от които произлезли безспирният Етер (Светлина) и радостната светла Хемера (Ден). Светлината се разлетяла по света и окъпала . Оттогава нощта и денят започнали да се редуват.

бездна

ужас

свят

основите

сила

простора

Напишете липсващите думи.

- ... – най-високата, най-заострената част на нещо
- ... – автоматизирана машина за извършване на сложни дейности
- ... – човек без права, който се купува и продава като стока
- ... – специалист с висше образование по медицина
- ... – морски бозайник от групата на китовете, много умен
- ... – голямо земно възвишение, което се издига над околнността

В кой ред вярно е записано граматичното значение на думата „игра“?

- същ. име, ж. р. ед. ч., нечл. форма
- същ. име, спр. р. ед. ч., нечл. форма
- глагол, 3 л. ед. ч., сег. време
- глагол, 2 л. мн. ч., сег. време